

1.

Želim prije svega da pozdravim sve prisutne, uzvanike i goste i zahvalim vam što ste došli na otvorenje

IZLOŽBE

VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA.

Također, želim se posebno zahvaliti organizatorima:

- Biblioteka MILUTIN BOJIĆ Beograd, g. Jovica Krtinić
- Narodna biblioteka MIODRAG BORISAVLJEVIĆ Apatin, Spomen biblioteka PRIGREVICA, gđa Sanja Šijan
- Mesna zajednica VELEBIT, gđa Jadranka Balaž
- ATELJE 61, g. Zoran Bulatović

koji su omogućili ovu Izložbu.

2.

Ova Izložba je dio kulturne aktivnosti koje Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu organizira u namjeri da podigne svijest, *najprije na primjeru Vrepca*, o povijesti našeg naroda na ovim prostorima, njegovom životu i radu, kao i kulturnim dostignućima, promovirajući događaje i značajne ljude koji su potekli iz naših sredina.

Naši preci ostavili su nam veliko duhovno bogatstvo zapisano u dokumentima i povijesti, a koje i mi današnji Vrepčani, a i vi, možda i nesvjesno, kroz povijesno pamćenje, nosimo u sebi.

Ta ostavština u temeljima je i današnjeg Vrepca, onoga što je danas od njega ostalo - i ove Izložbe.

A koliko je Vrebac bio napredan govori i podatak da je prije 122. godine, 1903.g. u Vrepcu osnovana Zemljoradnička zadruga, i to svega 6 godina nakon što je 1897.g. u Sremskoj Kamenici osnovana Prva srpska zemljoradnička zadruga.

3.

A, evo i nekoliko podataka o Vrepcu u prošlosti i danas.

Prema Karlu Kaseru, austrijskom povjesničaru i antropologu, Vrebac je 1712.g. imao 746 stanovnika u 43 obitelji prosječne veličine 17,3 osobe.

Iako podaci po obuhvatu možda nisu potpuno usporedivi navedimo da je po popisu stanovništva 1925.g. Vrebac imao 1022 stanovnika u 209 domova (...a Vrebac, Pavlovac i Zavođe koji su se uvijek smatrali kao jedinstvena cjelina – 2.014 stanovnika), 4.8.1995.g. u Vrepcu je bilo 287 stanovnika, a danas je u Vrepcu oko 30 stalnih stanovnika.

Budućnost Vrepca stoga vidimo u velikoj Vrebačkoj dijaspori koja je razasuta po svijetu i koji čine većinu članova Društva.

Vrepčani su iznimno vezani za Vrebac, međusobno intenzivno komuniciraju i posjećuju ga kad su u prilici i upućeni su u zbivanja u selu i Vrebačkoj populaciji, a i međusobne veze - prijateljske i rodbinske - su čvrste.

Tome značajno pridonosi i Vrebačka web stranica koja u kontinuitetu djeluje više od 15 godina.

4.

Možda da kao primjer spomenemo i nekoliko ljudi koji su, svaki na svoj način, zadužili Vrebac:

- **dr. Iso Bogdanović**, advokat, veliki humanista i ktitor Društvenog doma u Vrepcu koji od prošle godine nosi ime svog graditelja i čovjek za kojeg možemo reći da je volio svoj narod, a po razmišljanjima i djelovanju bio ispred svog vremena
- **dr. Nikola Narančić**, advokat, s prijelaza iz 19. na 20. stoljeće, advokat, novinar, politički i društveno svestrano angažirana

ličnost u Gospiću i jedan od osnivača Srpske narodne čitaonice u Gospiću 1884.g.;

- **Nikola Graovac**, svjetski poznati slikar kolorističkog ekspresionizma sa velikim umjetničkim opusom, čija se stalna postavka nalazi u Zadužbini kralja Petra I Karađorđevića na Oplencu pod nazivom „Legat Nikole Graovca“
- ...i da dalje ne nabrajamo Vrepčane ostvarene u raznim područjima privrednog, društvenog i kulturnog života,

Vrebac je kao mikrolokalitet reprezentant života na ličkom području sa kojim se gotovo potpuno mogu poistovjetiti i druge ličke sredine.

Tako ćete na ovoj Izložbi vidjeti, u formi kalendara prikazane vrijedne činjenice sa područja Vrepca.

Željeli bi stoga, da na vrebačkom primjeru potaknemo rad i u lokalnim sredinama, jer smo uvjereni da u svakoj našoj sredini ima izuzetnih događaja i ljudi koji su vremenom potisnuti u prošlost i zaboravljeni, a njihovim isticanjem pridonosimo osvješćivanju naše zajednice kroz doprinos povijesnoj istini i kulturi.

Ali Izložba nije samo posvećena srpskoj zajednici; vrijedne kulturne i društvene domete naše zajednice, koji su utkani u ovo društvo, želimo predstaviti i drugima. U ovim sredinama nismo bili samo prolazni, iako smo danas gotovo u tragovima, već smo ostavili dubok i neizbrisiv trag. Trag o ponosnim, poštenim i vrijednim ljudima koji treba upornim istraživačkim radom iznositi na svjetlo dana, proširivati ga i produbljivati i tako ga sačuvati za buduće generacije.

To je i razlog postavljanja ove Izložbe u Republici Srbiji, u sredinama gdje je vrebačka i lička populacija, nakon egzodusa iz proteklog rata veoma prisutna.

Svakako smo zainteresirani, i vrlo je značajno da poruke sa ove Izložbe budu prenesene i široj javnosti u Srbiji i tako se, na ovom

malom primjeru, upotpuni informativna praznina koju osjećamo, odnosno obogate informacije o poznavanju povijesti, života i dostignućima našeg naroda na ovim, ličkim prostorima.

U Republici Srbiji su planirane četiri Izložbe. Izložba u **Beogradu** je početna. Nakon Beograda Izložba će biti postavljena u **Prigrevici** u koju su Vrepčani i Ličani kolonizirani nakon II svjetskog rata, zatim **Velebitu** koji je naseljen Vrepčanima i Ličanima, solunskim dobrovoljcima nakon I svjetskog rata i na kraju u **Novom Sadu**, gradu sa također značajnom vrebačkom i ličkom populacijom.

Ali, to nije kraj. Sa Izložbom nastavljamo u Republici Hrvatskoj, a nadamo se i u Republici Srpskoj.

5.

Organiziranju ove Izložbe prethodio je značajan rad na prikupljanju i sistematiziranju podataka, a sve je započelo još sredinom prošlog desetljeća sa pronalaženjem niza dokumenata o ovom Društvu u Arhivu Jugoslavije u Beogradu.

Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu osnovana je vjerojatno početkom prošlog stoljeća, a možda i u 19. stoljeću. Pouzdano znamo da je bila aktivna još 1929.g. pa tu godinu zasad uzimamo kao godinu osnivanja Društva, ali imamo gotovo nedvojbene dokaze da je bila aktivna i 1914.g.. Još uvijek tragamo za stvarnim datumom osnivanja.

Nas nekoliko, Mirjana Ćurin, Nikola Cetina i ja, organizirali smo 18.3.2017.g. Osnivačku skupštinu u Vrepcu i od tada Društvo neprestano djeluje kao *Srpsko kulturno društvo* sa zadacima, kako je to navedeno u Pravilima Društva iz 1933.g. i u čl. 2 Statuta - citat:

Članak 2.

„Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu“ osniva se radi nastavka rada udruge koja je pod tim imenom osnovana 1929. godine u cilju unapređenja kulture u Vrepcu „čitanjem knjiga i novina, svečanosti, druženja, zabave i predavanja o svemu što bi uzdiglo zdravlje i prosvjetu sela, te što bi mu krenulo život k ekonomskom napretku“.

...i sa ciljevima navedenim u čl. 8 Statuta - citat:

Članak 8.

Okupljajući vrebačku populaciju i sve one koji svoje vrijednosti mogu identificirati sa duhovnim, kulturnim i historijskim naslijeđem ovog podneblja, Udruga deklarira svoje temeljne ciljeve:

- Očuvanje i razvijanje nacionalnog identiteta
- Očuvanje i razvijanje kulturnih vrijednosti i sadržaja
- Očuvanje tradicije
- Zaštita spomeničke i kulturne baštine
- Očuvanje i razvijanje međunacionalnih i međukulturalnih odnosa
- Razvijanje kulture tolerancije i razumjevanja u međuljudskim i međunacionalnim odnosima

Članstvo u Društvu nije ograničeno samo na vrebačku populaciju, u potpunosti smo otvoreni nacionalno, socijalno, religijski i rasno uz samo jedan uvjet: prihvaćamo sve one „...koji svoje vrijednosti mogu identificirati sa duhovnim, kulturnim i historijskim naslijeđem ovog podneblja“.

Smatramo da našim radom doprinosimo i promoviranju Like, kao specifične geografske, društvene i nacionalne sredine, integraciji srpske populacije, kao i međunacionalnom i međukulturalnom povezivanju i razumjevanju.

Stoga vam zahvaljujemo na podršci koju ste nam pružili postavljanjem i održavanjem Izložbe u vašoj sredini i pozivamo vas na daljnju kulturnu suradnju.

Više o našem Društvu, kao i o lokalnoj sredini možete pronaći na vrebačkom portalu koji informativno djeluje već više od 15 godina.

6.

Prvi Kalendar za 2024.g./7532. srpsku g., a i ostale kalendare, pripremili smo u suradnji kolega Nikola Cetina i ja, sa naglaskom na poznate vrebačke geografske motive - i to je naš pionirski rad. Forma Kalendara je klasična, ali njegova prava vrijednost je u dopuni sa nizom priloženih vrijednih, a dijelom i nepoznatih podataka.

Npr., jedan od publiciranih podataka: koliko je Vas upoznato da su Srbi do 1868.g. službeno koristili svoj izvorni kalendar po kojem je ta, 2024. godina, 7532. srpska godina?

Stari srpski kalendar računa vrijeme od stvaranja svijeta prema biblijskom tumačenju, odnosno 5508. g. prije Hrista, a 1. godina nakon stvaranja svijeta počinje 1.9.5508.g. p.n.e..

Ovaj Kalendar i danas koristi Srpska pravoslavna crkva.

U **drugom Kalendaru** za 2025.g. / 7533. srpsku g. primijenili smo drugi pristup. Na tematskim stranama Kalendara obrađeni su bitni elementi naše, opće i vrebačke povijesti – od doseljavanja Krajišnika na ove prostore, poznatih ličnosti, značajnih događaja i procesa, ekonomskog života, itd..

7.

Na Izložbi su prezentirani i **stari dokumenti Društva** - *Pravila društva, korespondencija oko prvog imena Doma, zapisnici sa sjednica skupštine Društva...* - stari gotovo sto godina, koji će vam, uvjeren sam, izazvati pažnju.

Vrijedno je napomenuti da su ovi dokumenti, kao što smo već naveli, pronađeni u arhivi Muzeja Jugoslavije u Beogradu i da su upravo ti dokumenti bili temelj i razlog obnove našeg Društva.

Prilika je da kažemo, *iako to nije predmet Izložbe*, da su spomenuti dokumenti i u temelju naše obrane, odnosno sudskog spora za vlasništvo nad Društvenim domom, koji Društvo vodi protiv tužbe Grada Gospića, a koji uporno želi već 19 godina da Društveni dom vlasnički preuzme, unatoč tome što je *Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu* – i ona prethodna i ova obnovljena - vlasnik u kontinuitetu, od 1930.g..

Iako bi očekivali da Grad Gospić podrži kulturno djelovanje našeg Društva u demografski i ekonomski devastiranom kraju – *a takva je čitava Lika*, tome, na žalost nije tako. O stvarnim razlozima ovog čina Grada Gospića možemo samo nagađati, ali je očito da Društvo - *Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu* i ovaj *sudski spor* stvaraju nelagodu u gospićkoj društvenoj i političkoj zajednici, kao i sudskoj instanci, koje su razapete između činjeničnog stanja,

političkih očekivanja i upornosti Vrebačke zajednice da sačuva svoju imovinu i udahne malo života u ovaj opustošeni kraj.

8.

Da se vratimo na temu. Zašto smo se odlučili za ovu formu prikazivanja podataka?

Vrijednost ove – **kalendarske** - forme prikazivanja podataka leži u činjenici da je kalendar dio intimnosti doma barem godinu dana, a priredili smo ga u nadi da će zbog ukupnog sadržaja Kalendar biti sačuvan kao dio kućne arhive.

O svemu tome, o sadržaju Kalendara i o starim dokumentima Društva upoznat će vas moj kolega, koautor, Nikola Cetina.

9.

Još da napomenemo da je ovu Izložbu finansijski podržao Savjet za nacionalne manjine RH a bez čije podrške ova Izložba ne bi bila organizirana, pa niti danas ovdje postavljena, na čemu se posebno zahvaljujemo.

Na kraju, koristim priliku da vam prezentiram i ponudim i Vrebački kalendar za iduću, 2026.g. / 7534. srpsku g. koji je ovdje pred vama.

Kao što ćete vidjeti sva tri Kalendara su unikatni, razlikuju se po temama, pristupu i dizajnu, a želim najaviti da smo počeli sa pripremama i za posljednji u opusu, Vrebački kalendar za 2027.g. / 7535. srpsku g., a koji će vas, uvjereni smo, iznenaditi svojim sadržajem.

A, ako bude sreće, možda se vidimo ponovno za dvije godine na Izložbi koja bi prezentirala cijeli Vrebački kalendarski opus!

Hvala!

IZLOŽBA

VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA

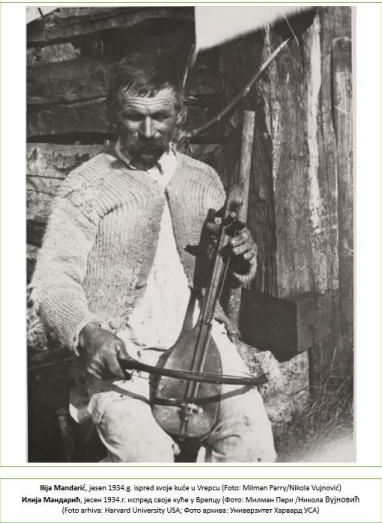
ИЗЛОЖБА

ВРЕБАЧКИХ КАЛЕНДАРА И СТАРИХ ДОКУМЕНАТА ДРУШТВА

**Srbija 12.-18. Listopada 2025.g.
Beograd, Prigrevica, Velebit, Novi Sad**

Србија, 12.-18. Новембра 2025.г.
Београд, Пригревица, Велебит, Нови Сад

Milja Mandarić, jesen 1934. g. ispred svoje kuće u Vrepcu (Foto: Milman Perry/Nikola Vučković)
Милја Мандарић, јесен 1934. г. испред своје куће у Врепцу (Фото: Милман Пери/Никола Вучковић)
(Foto archive: Harvard University USA, Фото архива: Универзитет Харвард USA)

Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu
Utemeljeno 1929.g. / Obnovljeno 2017.g.
Српска народна читаоница и књижица у Врепцу
Утемељено 1929.г. / Обновљено 2017.г.
Serbian National Reading Room and Library in Vrebac
Established 1929.g. / Renewed 2017.g.

Srpsko kulturno Društvo - Српско културно Друштво - Serbian Culture Society

Poziva Vas na / Позива Вас на
IZLOŽBU VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA
ИЗЛОЖБУ ВРЕБАЧКИХ КАЛЕНДАРА И СТАРИХ ДОКУМЕНАТА ДРУШТВА

Izložba će se otvoriti 12. Studenog 2025.g. u 11,00 sati u
Biblioteci MILUTIN BOJIĆ, Beograd, I. Garašanina 5
O izložbi govore **Željko Narančić** i **Nikola Cetina**, autori i kustosi

Izložba ће се отворити 12. Новембра 2025.г. у 11,00 сати у
Библиотеци МИЛУТИН БОЈИЋ, Београд, И. Гарашанина 5
О изложби говоре: **Жељко Наранчић** и **Никола Цетина**, аутори и кустоси

DOBRO DOSLI U VREBAC
Izložba je otvorena do 13.11.2025.g. (13 s.) / Изложба је отворена до 13.11.2025.г. (13 с.)
Kulturna manifestacija Vrebačstava je sveobuhvatna obilježna RIT putem Sadržaja na nacionalne manifestacije
Нутурна манифестација Вребачстара је свеобухватно обилежје РИТ путем Садржаја на националне манифестације

Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu
Utemeljeno 1929.g. / Obnovljeno 2017.g.
Српска народна читаоница и књижица у Врепцу
Утемељено 1929.г. / Обновљено 2017.г.
Serbian National Reading Room and Library in Vrebac
Established 1929.g. / Renewed 2017.g.

Srpsko kulturno Društvo - Српско културно Друштво - Serbian Culture Society

Poziva Vas na / Позива Вас на
IZLOŽBU VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA
ИЗЛОЖБУ ВРЕБАЧКИХ КАЛЕНДАРА И СТАРИХ ДОКУМЕНАТА ДРУШТВА

Izložba će se otvoriti 14. Studenog 2025.g. u 11,00 sati u
Spomen biblioteci PRIGREVIĆA
O izložbi govore **Željko Narančić** i **Nikola Cetina**, autori i kustosi

Izložba ће се отворити 14. Новембра 2025.г. у 11,00 сати у
Спомен библиотеци ПРИГРЕВИЋА
О изложби говоре: **Жељко Наранчић** и **Никола Цетина**, аутори и кустоси

DOBRO DOSLI U VREBAC
Izložba je otvorena 14. Studenog 2025.g. / Изложба је отворена 14. Новембра 2025.г.
Kulturna manifestacija Vrebačstava je sveobuhvatna obilježna RIT putem Sadržaja na nacionalne manifestacije
Нутурна манифестација Вребачстара је свеобухватно обилежје РИТ путем Садржаја на националне манифестације

Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu
Utemeljeno 1929.g. / Obnovljeno 2017.g.
Српска народна читаоница и књижица у Врепцу
Утемељено 1929.г. / Обновљено 2017.г.
Serbian National Reading Room and Library in Vrebac
Established 1929.g. / Renewed 2017.g.

Srpsko kulturno Društvo - Српско културно Друштво - Serbian Culture Society

Poziva Vas na / Позива Вас на
IZLOŽBU VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA
ИЗЛОЖБУ ВРЕБАЧКИХ КАЛЕНДАРА И СТАРИХ ДОКУМЕНАТА ДРУШТВА

Izložba će se otvoriti 16. Studenog 2025.g. u 11,00 sati u
Mesnoj zajednici VELEBIT, Velebit, Mandarić Đure 14
O izložbi govore **Željko Narančić** i **Nikola Cetina**, autori i kustosi

Izložba ће се отворити 16. Новембра 2025.г. у 11,00 сати у
Месној заједници ВЕЛЕБИТ, Велебит, Мандарић Ђуре 14
О изложби говоре: **Жељко Наранчић** и **Никола Цетина**, аутори и кустоси

DOBRO DOSLI U VREBAC
Izložba je otvorena 16. Studenog 2025.g. / Изложба је отворена 16. Новембра 2025.г.
Kulturna manifestacija Vrebačstava je sveobuhvatna obilježna RIT putem Sadržaja na nacionalne manifestacije
Нутурна манифестација Вребачстара је свеобухватно обилежје РИТ путем Садржаја на националне манифестације

Srpska narodna čitaonica i knjižnica u Vrepcu
Utemeljeno 1929.g. / Obnovljeno 2017.g.
Српска народна читаоница и књижица у Врепцу
Утемељено 1929.г. / Обновљено 2017.г.
Serbian National Reading Room and Library in Vrebac
Established 1929.g. / Renewed 2017.g.

Srpsko kulturno Društvo - Српско културно Друштво - Serbian Culture Society

Poziva Vas na / Позива Вас на
IZLOŽBU VREBAČKIH KALENDARA I STARIH DOKUMENATA DRUŠTVA
ИЗЛОЖБУ ВРЕБАЧКИХ КАЛЕНДАРА И СТАРИХ ДОКУМЕНАТА ДРУШТВА

Izložba će se otvoriti 17. Studenog 2025.g. u 19,00 sati u
ATELJE 61, Petrovaradin, Petrovaradinska tvrđava 9
O izložbi govore **Željko Narančić** i **Nikola Cetina**, autori i kustosi

Izložba ће се отворити 17. Новембра 2025.г. у 19,00 сати
АТЕЉЕ 61, Петроварадин, Петроварадинска тврђава 9
О изложби говоре: **Жељко Наранчић** и **Никола Цетина**, аутори и кустоси

DOBRO DOSLI U VREBAC
Izložba je otvorena do 18.11.2025.g. (15 s.) / Изложба је отворена до 18.11.2025.г. (15 с.)
Kulturna manifestacija Vrebačstava je sveobuhvatna obilježna RIT putem Sadržaja na nacionalne manifestacije
Нутурна манифестација Вребачстара је свеобухватно обилежје РИТ путем Садржаја на националне манифестације